

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF RESEARCHING CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF ENTERPRISES

У статті розглянуто теоретико-методологічні аспекти дослідження корпоративної соціально-економічної відповідальності (КСВ) підприємств як ключового чинника їхнього сталого розвитку. Визначено сутність, принципи та основні напрями корпоративної соціальної відповідальності у контексті сучасних економічних і соціальних викликів. Проаналізовано наукові підходи до трактування корпоративної відповідальності та її складових. Розглянуто методологічні підходи до оцінки ефективності реалізації КСВ, розглянуто переваги і недоліки різних методів. Визначено, що соціальні гарантії є важливим елементом корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), оскільки вони формують основу для сталого розвитку компанії та створення сприятливого середовища як для працівників, так і для громади, в якій функціонує підприємство.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, сталий розвиток, соціальна відповідальність бізнесу, соціальні, економічні, екологічні чинники, соціальний захист, соціальні гарантії, соціальні ініціативи, корпоративна культура, корпоративне управління, управління персоналом, конкурентоспроможність, репутація компанії, економічна безпека, стейкхолдери.

Abstract. The article examines the theoretical and methodological aspects of the study of corporate social and economic responsibility (CSR) of enterprises as a key factor in their sustainable development. The essence, principles and main directions of corporate social responsibility in the context of modern economic and social challenges are determined. Scientific approaches to the interpretation of corporate responsibility and its components, covering the economic, environmental and social aspects of the activities of enterprises, are analyzed. In the process of the study, conceptual approaches to assessing the effectiveness of CSR implementation, including social audit models, sustainable development indicators, are considered. The advantages and disadvantages of the Triple Bottom Line, Balanced Scorecard, London Benchmarking Group, EFQM Model for Business Excellence, Corporate Philanthropy Index, Dow Jones Sustainability Index, FTSE4Good, Domini Social Investment (DSI 400), Social Index (SI), approaches to assessing CSR in SA 8000 and AA 1000 standards are considered. The article focuses on the impact of CSR on the competitiveness of enterprises, their reputation, relationships with key stakeholders, as well as on the possibilities of attracting investment, strengthening trust and economic security from society. It is determined that social guarantees are an important element of corporate social responsibility (CSR), since they form the basis for the sustainable development of the company and the creation of a favorable environment for both employees and the community in which the enterprise operates. Their impact on the development of CSR is manifested through several key aspects. The importance of implementing CSR into the corporate governance system is substantiated in order to ensure the balanced development of business and society. The results of the study can be used to further improve methodological approaches to CSR analysis, develop strategies for sustainable development of enterprises and form a regulatory framework to stimulate socially responsible business behavior.

Key words: corporate social responsibility, sustainable development, business social responsibility, social, economic, environmental factors, social security, social guarantees, social initiatives, corporate culture, corporate governance, human resources management, competitiveness, company reputation, economic security, stakeholders.

УДК 330.34:338.33

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.16-14>

Белєнкова О.Ю.¹

д.е.н., професор,
Київський національний університет
будівництва і архітектури

Локтіонова Я.Ф.²

к.е.н., доцент,
Київський національний університет
будівництва і архітектури

Bielienkova Olha

Kyiv National University
of Construction and Architecture

Loktionova Yana

Kyiv National University
of Construction and Architecture

Постановка проблеми. У сучасних умовах усвідомлення організацією своєї відповідальності перед суспільством, у якому вона функціонує, є важливим чинником її довгострокової ефективності та сталого розвитку. Такий підхід не лише відповідає зростаючому глобальному прагненню до підтримки соціальних ініціатив бізнесу, дотримання принципів соціальної справедливості та забезпечення прозорого корпоративного управління, але й сприяє формуванню позитивного іміджу компанії. Соціальна відповідальність підприємств відіграє ключову роль у зміцненні конкурентних переваг, підвищенні довіри з боку працівників, клієнтів і бізнес-партнерів, а також у встановленні конструктивних відносин із державними установами,

засобами масової інформації, громадськістю та іншими стейкхолдерами.

Корпоративна соціально-економічна відповідальність (КСВ) – це добровільна ініціатива власників або керівників компанії щодо розробки та реалізації соціально орієнтованих заходів, які спрямовані на покращення умов життя суспільства та створення сприятливого зовнішнього середовища для бізнесу. КСВ базується на принципах сталого розвитку, що охоплює не лише економічні аспекти, а й екологічні та соціальні, сприяючи збереженню довкілля, забезпеченню соціальної стабільності та дотриманню прав людини.

Відповідальне ставлення компанії до власної продукції чи послуг, до споживачів, працівників,

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1142-5237>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5634-4900>

партнерів та громади є невід'ємною складовою корпоративної соціальної політики. Така активна соціальна позиція виявляється у відкритому діалозі з суспільством, взаємодії з державними та громадськими структурами, а також участі у вирішенні актуальних соціальних проблем.

У широкому розумінні корпоративну соціальну відповідальність можна розглядати як систему цінностей, механізмів та стратегій, які спрямовані на забезпечення позитивного впливу діяльності компанії у сфері економіки, екології та соціальної відповідальності. Ефективна реалізація корпоративних соціально відповідальних стратегій має не лише мінімізувати потенційні негативні наслідки діяльності організації, а й створювати додаткову вартість через впровадження інноваційних рішень, що відповідають концепції сталого розвитку. Тому актуальним напрямком досліджень є дослідження світового досвіду, різних теоретико-методологічних підходів до розвитку корпоративної соціальної відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існуючі розбіжності у трактуванні корпоративної соціально-економічної відповідальності знайшли своє відображення в різноманітті наукових підходів до сутності цього поняття та його значення. Різні визначення та концепції КСВ нерідко доповнюють або навіть суперечать одне одному, що свідчить про еволюцію цієї категорії в науковій думці та практиці бізнесу.

Так, згідно з «Зеленою книгою» Європейської Комісії [1], КСВ розглядається як концепція, що передбачає добровільну інтеграцію соціальної та екологічної політики у бізнес-операції та взаємодію компанії з усіма зацікавленими сторонами. Такий підхід набув широкого визнання серед країн Європейського Союзу. Міжнародний стандарт ISO 26000 «Керівництво з соціальної відповідальності» [2] визначає КСВ як відповідальність організації за соціальні та екологічні наслідки своєї діяльності через прозоре й етичне управління, що сприяє сталому розвитку, враховує очікування стейкхолдерів, відповідає законодавчим та міжнародним нормам і є невід'ємною частиною бізнес-стратегії.

Світова Рада Компаній зі Сталого Розвитку розглядає КСВ [3, с. 12] як: «довгострокове зобов'язання компаній діяти етично, сприяти економічному розвитку та водночас покращувати якість життя працівників і суспільства».

Організація «Бізнес за соціальну відповідальність» визначає КСВ як ведення бізнесу, що відповідає або перевищує етичні, юридичні, комерційні та соціальні очікування, які суспільство висуває до компаній.

С. В. Огінок, М. В. Когут, А. В. Когут підкреслюють, що соціальна відповідальність належить до [6]: «підходу бізнес-компаній, який передбачає

взяття на себе відповідальності за вплив своєї діяльності на соціальну та екологічну сфери.»

Ф. Котлер визначає соціальну відповідальність як [5, с. 26] зобов'язання бізнесу покращувати добробут суспільства шляхом добровільної ділової практики та інвестування корпоративних ресурсів.

О. О. Охріменко, Т. В. Іванова, узагальнюючи наукові дослідження, пропонують розглядати КСВ як [9, с. 10] використання і дотримання суб'єктами суспільних відносин, приписів, соціальних норм, а у випадку їхнього порушення – застосування до порушника заходів впливу, передбачених цими нормами.

Ряд авторів [11–14] трактує КСВ як соціальну необхідність узгодження діяльності компанії із суспільними відносинами, що передбачає відносини та відповідальність перед стейкхолдерами.

В. Хіа та інші розглядають три виміри КСВ, які відповідають концепції стійкого розвитку [8]: економічний, соціальний та екологічний. К. Занг та інші [7] класифікують практику КСВ на п'ять вимірів: корпоративне управління, управління навколишнім середовищем, здоров'я та безпека працівників, економічна відповідальність та залучення громади. Такий підхід є поєднанням концепції корпоративної стійкості та ESG, але автори додатково поділяють соціальну складову на внутрішню (працівники) та зовнішню (місцеві громади) підвиміри.

І. Вітковська визначає КСВ як [4, с. 47]: «характеристику дій соціальних суб'єктів, що відображає виконання ними соціальних зобов'язань, відповідність поведінки суспільним нормам та інтересам, а також усвідомлення наслідків своєї діяльності для суспільства та найближчого оточення».

Незважаючи на різноманіття трактувань, усі концепції об'єднує ідея гармонійного поєднання бізнес-цілей із суспільним добробутом, що є основою сучасного сталого розвитку. Таким чином, багатогранність підходів до визначення КСВ свідчить про її міждисциплінарний характер, що охоплює економічні, соціальні, етичні та екологічні аспекти. Задля усунення невідповідностей і двозначностей у трактуванні концепції КСВ, існує необхідність теоретичного узагальнення головних підходів і методів оцінювання соціальної відповідальності, що дозволить наблизитись до створення збалансованої системи управління розвитком підприємств.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження світового досвіду теоретико-методологічних і практичних передумов розвитку корпоративної соціальної відповідальності бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Корпоративна соціальна відповідальність має безліч проявів, за допомогою яких підприємства роблять життя людей і розвиток суспільства

кращими. Тому напрямки реалізації корпоративної соціальної відповідальності підприємства можуть бути різноманітними, але, як показав огляд наукових джерел, найбільш часто вони стосуються екологічного, соціального і економічного аспектів діяльності.

При цьому, як зазначає О. Антонова [10, с. 31]: «зміст соціальної відповідальності несталий, він залежить від «очікування суспільства в конкретний момент часу». Тому соціальна відповідальність базується на повазі до норм права і виконанні обов'язків. Особливість таких обов'язків у тому, що вони не є юридично обов'язковими, а витікають із загальних цінностей, переконань та етики»

Напрямами корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) компаній можуть бути наступні [11, с. 136; 13]:

1. Екологічна відповідальність – компанії впроваджують екологічні ініціативи, спрямовані на зменшення викидів, переробку відходів, використання відновлюваних ресурсів і підвищення енергоефективності.

2. Етичне ведення бізнесу – дотримання високих стандартів прозорості, чесності та ділової етики, запобігання корупції, відповідальна конкуренція та повага до прав людини.

3. Відповідальність перед співробітниками – забезпечення справедливих умов праці, соціальних гарантій, рівних можливостей, безпечного робочого середовища та програм професійного розвитку.

4. Підтримка місцевих громад – реалізація благодійних проектів, інвестування в соціальну інфраструктуру, освітні ініціативи та допомога вразливим категоріям населення.

5. Відповідальність перед споживачами – випуск якісної, безпечної та екологічно

чистої продукції, дотримання стандартів якості, надання правдивої інформації про товари та послуги.

6. Розвиток корпоративного волонтерства – заохочення працівників до участі в соціальних ініціативах, допомога благодійним організаціям та активна підтримка суспільно значущих проектів.

7. Дотримання прав людини – відмова від використання дитячої праці, запобігання дискримінації, забезпечення гендерної рівності та дотримання трудових прав.

8. Участь у сталому розвитку – інтеграція принципів сталого розвитку в бізнес-стратегію, орієнтація на довгострокову екологічну, соціальну та економічну стабільність.

Ці напрямки допомагають компаніям не лише виконувати соціальні зобов'язання, а й зміцнювати свою репутацію та конкурентоспроможність. Важливим напрямком корпоративної соціальної відповідальності перед співробітниками є система соціальних гарантій та соціального захисту.

Соціальні гарантії – це система правових, економічних і соціальних механізмів, що забезпечують мінімально необхідний рівень життя та добробуту населення. Вони охоплюють гарантії зайнятості, оплату праці, медичне страхування, пенсійне забезпечення, охорону праці, забезпечення житлом тощо.

Соціальний захист – це комплекс державних і корпоративних заходів, спрямованих на підтримку соціально вразливих груп населення, забезпечення безпечних умов праці, охорону здоров'я працівників та їхніх родин, страхування від нещасних випадків і підтримку в разі безробіття.

Обидві категорії є важливими інструментами підтримки працівників та населення в умовах

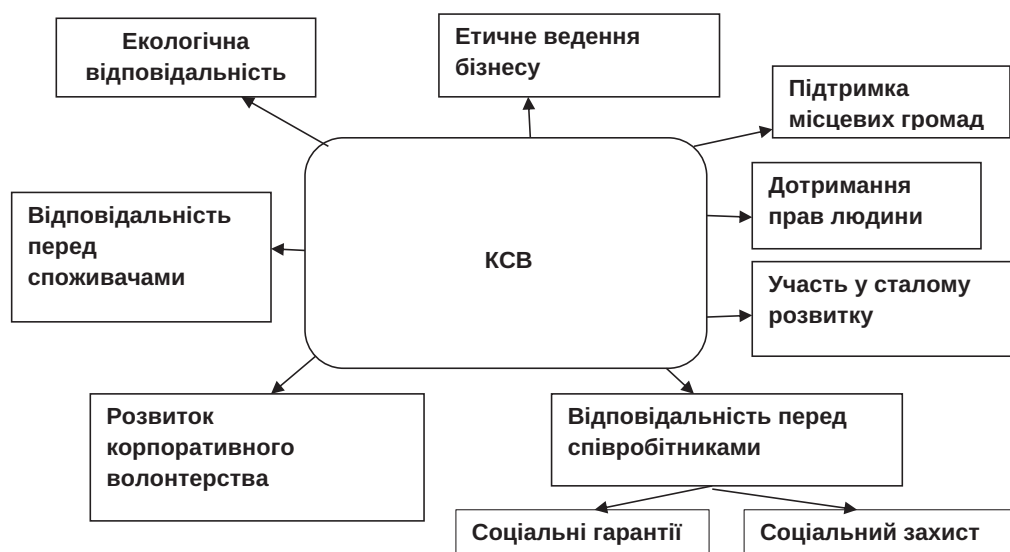

Рис. 1. Напрямки реалізації корпоративної соціальної відповідальності

Джерело: розроблено авторами

економічних, соціальних та екологічних ризиків. Впровадження ефективних КСВ-стратегій у цій сфері може сприяти зміцненню соціальних гарантій і соціального захисту через такі напрями, як покращення умов праці та охорони здоров'я (забезпечення безпечних умов праці, контроль за дотриманням норм техніки безпеки, надання медичного страхування та профілактичних медичних оглядів, використання сучасних екологічних і безпечних матеріалів для зменшення впливу шкідливих факторів на здоров'я працівників), гарантії гідної оплати праці та соціальних виплат (дотримання стандартів справедливої оплати праці та запобігання порушенням трудових прав, надання додаткових соціальних пільг, премій та програм лояльності для співробітників, підтримка сімейного добробуту через програми страхування та додаткові соціальні виплати), розвиток персоналу та підвищення кваліфікації (інвестування в навчання, перепідготовку та професійний розвиток працівників, реалізація програм корпоративного наставництва та кар'єрного зростання), соціальні ініціативи та підтримка місцевих громад (будівництво соціальної інфраструктури (дитячих садків, лікарень, спортивних майданчиків тощо, участь у програмах доступного житла для працівників, підтримка екологічних ініціатив для покращення якості життя в регіонах присутності компанії), дотримання етичних стандартів та забезпечення прав працівників (впровадження політики нульової толерантності до примусової праці та дискримінації, дотримання міжнародних норм і стандартів щодо трудових прав).

Посилення соціальних гарантій та соціального захисту через механізми КСВ сприяє підвищенню лояльності працівників, покращенню іміджу компанії, зміцненню довіри з боку клієнтів, інвесторів та партнерів, а також забезпечує сталий розвиток будівельного сектору в цілому [12, с. 104].

Таким чином, соціальні гарантії є невід'ємною частиною розвитку КСВ, оскільки вони забезпечують баланс між інтересами компанії та її співробітників, підвищують конкурентоспроможність, сприяють сталому розвитку та створюють позитивний імідж відповідального бізнесу в очах суспільства.

Методологічною основою оцінювання КСВ виступають безліч методичних підходів, які, втім, мають свої особливості, напрямки та коло користувачів [14], що дозволяє прийти до висновку, що на сьогодні не існує універсального всеохоплюючого методу оцінювання (табл. 1).

Оскільки більшість існуючих показників орієнтовані на окремі аспекти корпоративної соціальної відповідальності, а також у більшості орієнтовані на великі корпорації, тому існує потреба у розробці

показників, які допоможуть комплексно оцінювати КСВ малих і середніх підприємств.

Висновки. Корпоративна соціальна відповідальність є важливою складовою переходу до сталого підприємств. Інтеграція корпоративної соціальної відповідальності у бізнес-стратегію компаній є не лише важливою умовою відповідності сучасним суспільним і екологічним викликам, але й значним чинником підвищення ефективності діяльності підприємства та його конкурентоспроможності.

Зокрема, встановлено, що КСВ є багатомірним поняттям, яке охоплює соціальні, економічні та екологічні складові. Впровадження соціально відповідальних практик сприяє гармонізації взаємовідносин між бізнесом, працівниками, громадами та державою, створюючи сприятливі умови для довгострокового розвитку. Особливо важливим є той факт, що реалізація КСВ допомагає підприємствам вирішувати комплекс завдань: зменшувати негативний вплив на довкілля, оптимізувати використання ресурсів, підтримувати місцеві громади та підвищувати рівень соціального захисту працівників.

Застосування принципів сталого розвитку сприяє зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище через впровадження енергоефективних технологій, використання екологічно чистих матеріалів, раціональне управління відходами та зниження викидів парникових газів.

Забезпечення безпечних умов праці, дотримання трудових прав, впровадження програм професійного розвитку та підтримка соціальних ініціатив створюють мотивацію для працівників, підвищують їхню продуктивність і сприяють формуванню позитивного іміджу компанії в суспільстві.

Інвестиції у соціально відповідальні ініціативи сприяють зростанню репутаційного капіталу компанії, що, своєю чергою, підвищує її привабливість для інвесторів, споживачів і партнерів. Також використання ресурсозберігаючих технологій дозволяє зменшити витрати та підвищити рентабельність діяльності.

На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що корпоративна соціальна відповідальність є потужним інструментом, який дозволяє підприємствам не лише відповідати сучасним вимогам ринку, але й закладати міцний фундамент для сталого розвитку. Інтеграція КСВ у діяльність компаній сприяє досягненню балансу між економічними, екологічними та соціальними аспектами, що є ключовою умовою для довгострокової стійкості учасників будівництва та розвитку суспільства загалом.

Методологічна основа оцінювання корпоративної соціальної відповідальності підприємств

Метод оцінки	Переваги	Недоліки	Сфера застосування
Метод потрійного підсумку (Triple Bottom Line)	Враховує економічні, екологічні та соціальні аспекти діяльності. Допомогає оцінити стійкість компанії.	Не враховує характер взаємодії з усіма стейкхолдерами. Відсутня чітка методологія оцінки якісних показників.	Великі корпорації, які прагнуть стійкого розвитку.
Метод збалансованої карти оцінок (Balanced Scorecard)	Охоплює фінансові та нефінансові показники. Допомогає вибудувати стратегію розвитку.	Не включає екологічні результати діяльності. Обмежений у врахуванні соціального впливу.	Бізнес-організації, фінансові установи.
Метод Лондонської групи порівняльного аналізу	Зосереджується на соціальній залученості компаній. Відносно простий у впровадженні.	Не враховує фінансові та екологічні показники. Відсутній аналіз взаємодії зі стейкхолдерами.	Організації, що фокусуються на соціальному впливі.
Європейська модель якості (EFQM Model for Business Excellence)	Орієнтована на якість продукції та відповідальність перед споживачами. Підходить для оцінки бізнес-досконалості.	Не враховує фінансові та соціальні результати діяльності. Відсутній аналіз взаємовідносин з державними установами.	Виробничі компанії, сертифікаційні органи.
Індекс корпоративної благодійності (Corporate Philanthropy Index)	Враховує взаємовідносини з партнерами та благодійність. Важливий для оцінки соціальної відповідальності.	Не враховує економічні та екологічні результати діяльності. Відсутній аналіз взаємовідносин з державою.	Некомерційні організації, соціально орієнтований бізнес.
Стандарт SA 8000	Фокус на соціальних аспектах управління. Дотримання міжнародних стандартів праці.	Не враховує економічні та екологічні результати діяльності. Обмежена зовнішня соціальна активність.	Виробничі компанії, міжнародні корпорації.
Стандарт AA 1000	Максимізація залучення зацікавлених сторін. Підвищення підзвітності бізнесу суспільству.	Відсутні чіткі критерії оцінки економічних та екологічних показників. Високі витрати на впровадження.	Відповідальні компанії, що працюють із зацікавленими сторонами.
Соціальний індекс (Social Index – SI)	Враховує внутрішні та зовнішні соціальні програми. Дає змогу оцінити соціальну активність компанії.	Не охоплює економічні та екологічні результати діяльності. Відсутній аналіз взаємовідносин з органами влади.	Соціально відповідальні компанії.
Індекс стійкості Доу Джонса (Dow Jones Sustainability Index)	Оцінює економічну, соціальну та екологічну діяльність компанії. Високий рівень довіри інвесторів.	Не враховує всі аспекти взаємодії компанії з усіма стейкхолдерами. Неможливо оцінити всі компанії.	Великі міжнародні корпорації, фондові ринки.
Індекс FTSE4Good	Включає фінансові, соціальні та екологічні показники. Важливий для інвесторів, які дотримуються принципів ESG.	Не враховує всі аспекти взаємодії компанії з усіма стейкхолдерами. Не охоплює всі компанії.	Інвестиційні компанії, фондові ринки.
Індекс Domini Social Investment (DSI 400)	Аналізує соціальні та екологічні показники найбільших компаній. Важливий для оцінки відповідальності компаній.	Не враховує взаємодію компанії з усіма стейкхолдерами. Неможливо оцінити всі компанії.	Інвестори, екологічно та соціально відповідальні компанії.

Джерело: розроблено авторами

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Зелена книга Європейського Союзу. URL: http://www.rspenergy.ru/main/static.asp?art_id=1552.
2. Системи управління соціальною відповідальністю. Вимоги: ДСТУ ISO 206000: 2009. Київ : Національний стандарт України. 2009.
3. Соціальна відповідальність бізнесу, розуміння та впровадження: Публікація ООН в Україні. Київ. 2005. 78 с.
4. Вітковська І. М. Соціальна відповідальність: теоретичний аспект аналізу. *Вісник Харківського*

- національного університету імені В. Н. Каразіна. 2011. № 948. С. 45–48.
5. Котлер Ф., Лі Н. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства. Київ : Стандарт, 2005. 302 с.
6. Огінок С., Когут М., Когут А. Етика та корпоративна соціальна відповідальність у міжнародному бізнесі. *Київський економічний науковий журнал*, 2024. № 4. С. 171–176. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-4-24>.

7. Zhang Q., Oo B. L., Lim, B. T. H. Key practices and impact factors of corporate social responsibility implementation. Evidence from construction firms. *Engineering, Construction and Architectural Management*. 2023. № 30. (5). P. 2124–2154.

8. Xia B., Olanipekun A., Chen Q., Xie L., Liu Y. Conceptualising the state of the art of corporate social responsibility (CSR) in the construction industry and its nexus to sustainable development. *Journal of Cleaner Production*. 2018. № 195. P. 340–353.

9. Охріменко О. О., Іванова Т. В. Соціальна відповідальність. Навч. посіб. НТУ України «Київський політехнічний інститут». 2015. 151 с.

10. Антонова, Олена. Соціальна відповідальність держави як громадської організації та виконання нею зобов'язань в системі публічного управління та суспільних (громадських) відносин. *Public administration aspects*. 2024. № 12. С. 30–35.

11. Сорокіна Л.В. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою підприємств будівництва: [моногр.] (Видання 2) / За наук. ред. Л.В. Сорокіної, А.Ф. Гойко Київ : КНУБА, 2023. 421 с.

12. Беленкова О.Ю. Стратегія та механізми забезпечення конкурентоспроможності будівельних підприємств на основі моделі сталого розвитку: монографія. Київ : Ліра-К, 2020. 512 с.

13. Савенко В.І. Конкурентоспроможність будівельної організації – основа виживання економіки: монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 128 с.

14. Romaniuk M.D., Romaniuk, T.M. Social responsibility in Ukraine: social and corporate aspects. *The actual problems of regional economy development*. 2023. № 2. P. 271–279. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.19.271-279>.

REFERENCES:

1. Zelena knyha Yevropeiskoho Soiuzu [European Union Green Paper]. Available at: http://www.rspenergy.ru/main/static.asp?art_id=1552.

2. Systemy upravlinnia sotsialnoiu vidpovidalnistiu. Vymohy: DSTU ISO 206000: 2009. [Social responsibility management systems. Requirements: DSTU ISO 206000: 2009]. Kyiv: Natsionalnyi standart Ukrainy.

3. Sotsialna vidpovidalnist biznesu, rozuminnia ta vprovadzhennia [Social responsibility of business, understanding and implementation: UN publication in Ukraine]: Publikatsiia OON v Ukraini. Kyiv 2005, 78 p.

4. Vitkovska I. M. (2011) Sotsialna vidpovidalnist: teoretychnyi aspekt analizu [Social responsibility: theoretical aspect of analysis]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*, no. 948, pp. 45–48.

5. Kotler F., Li N. (2005). Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist. Yak zrobyty yakomoha bilshe dobra dlia vashoi kompanii ta suspilstva [Corporate social responsibility. How to do as much good as possible for your company and society]. Kyiv: Standart, 302 p.

6. Ohinok S., Kohut M., Kohut A. (2024). Etyka ta korporatyvna sotsialna vidpovidalnist u mizhnarodnomu biznesi [Ethics and corporate social responsibility in international business]. *Kyivskyi ekonomichnyi naukovyi zhurnal*, vol. (4), pp. 171–176.

7. Zhang Q., Oo B. L., Lim, B. T. H. (2023) Key practices and impact factors of corporate social responsibility implementation: Evidence from construction firms. *Engineering, Construction and Architectural Management*, vol. 30 (5), pp. 2124–2154.

8. Xia B., Olanipekun A., Chen Q., Xie L., Liu Y. (2018) Conceptualising the state of the art of corporate social responsibility (CSR) in the construction industry and its nexus to sustainable development. *Journal of Cleaner Production*, vol. 195, pp. 340–353.

9. Okhrimenko O.O., Ivanova T.V. (2015) Sotsialna vidpovidalnist [Social responsibility]. Navch. posib. NTU Ukrainy «Kyivskyi politekhnichnyi instytut», 151 p.

10. Antonova, Olena. (2024). Sotsialna vidpovidalnist derzhavy yak hromadskoi orhanizatsii ta vykonannia neiu zoboviazan v systemi publichnoho upravlinnia ta suspilnykh (hromadskykh) vidnosyn [Social responsibility of the state as a public organization and its fulfillment of obligations in the system of public administration and social (public) relations]. *Public administration aspects*, vol. 12, pp. 30–35.

11. Sorokina L.V., Hoiko A.F. ed. (2023) Ekonometrychnyi instrumentarii upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv budivnytstva [Econometric tools for managing the financial security of construction enterprises]. Kyiv: KNUBA, 421 p.

12. Bielenkova O.Iu. (2020) Stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia konkurentospromozhnosti budivelnykh pidpriemstv na osnovi modeli staloho rozvytku [Strategy and mechanisms for ensuring the competitiveness of construction enterprises based on the sustainable development model]. Kyiv: Lira-K, 512 p.

13. Savenko V.I. ed (2017). Konkurentospromozhnist budivelnoi orhanizatsii – osnova vyzhyvannia ekonomiky [Competitiveness of a construction organization is the basis for the survival of the economy]. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury. 128 p.

14. Romaniuk M.D., Romaniuk, T.M. (2023). Social responsibility in Ukraine: social and corporate aspects [Social responsibility in Ukraine: social and corporate aspects]. *The actual problems of regional economy development*, no. 2, pp. 271–279. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.19.271-279>.